

pozarządowych do informacji o działalności organów władzy publicznej RP 2001 r. Raport. – Warszawa: Departament Analiz Programowych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, 2001. – 265 s.

7. Żołędowska M. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Praktyczny komentarz, stan prawny 30 maja 2011 r. / M. Żołędowska. – Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, 2011. – 102 s.

*Лук'янов Олексій Петрович, кандидат історичних наук,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету телекомунікацій*

«ДЕРЖАВА АВТОНОМІЙ»: МОДЕЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В ІСПАНІЇ

Європейський вектор розвитку України актуалізує питання адміністративно-територіальної реформи у відповідності до європейських стандартів, гостро стоїть питання розподілу повноважень між центральною владою і регіонами. У Європейських країнах є багатий досвід демократичного розподілу владних повноважень між центральною владою і регіонами. Історичний досвід демократичної децентралізації має Іспанія.

Держава автономій в сучасній унітарній Іспанії – результат масштабного процесу децентралізації, початого в Іспанії з прийняттям демократичної Конституції 1978 р., який залишив позаду авторитарний режиму генерала Франко, – відповідає внутрішній складності устрою держави і наявності периферійних спільнот, вкрай згуртованих і з успіхом тих, що змагаються з уніфікацією, що йде від центру. Не можна не відзначити безперечний успіх моделі і її здатність відповідати на виклики, які, і до цього дня, виходять з боку периферійних спільнот.

Ця множинність, несхожість регіонів разом з потужними рухами в Каталонії і Країні Басків, сприяли формуванню іспанської моделі територіального розподілу влади. Таким чином, з'явилася особлива форма держави, яка шукала підхід до всіх територій з врахуванням їх несхожості і унікальності. Подібна територіальна децентралізація також відбилася і на розподілі повноважень між державою і новими самостійними одиницями.

Процес утворення Автономних Співтовариств йшов в умовах інтеграції Іспанії в ЄС, і це багато в чому відповідало ідеї «Європи регіонів» [5, с. 74].

Згідно статті 147.2 Автономні Співтовариства визначають в своїх Статутах “повноваження Автономного Співтовариства в рамках Конституції”. Роль Конституції полягає, в основному, в перерахуванні

повноважень, які спочатку знаходяться у винятковому веденні Держави (ст. 149.1 Конституції), а також повноважень, які можуть відноситися до ведення Автономного Співтовариства (ст. 148.1). Автономне Співтовариство може приймати в своєму Статуті Автономії все або частина повноважень, перерахованих в статті 148, а після п'яти років, через реформу Статуту, може збільшити їх число [1; 6]. В будь-якому разі, саме Статут Автономії визначає круг повноважень, що приймаються кожним з Автономних Співтовариств.

Шлях до утворення автономії, прописано в статті 151.1, вимагає згоди абсолютної більшості населення кожної провінції (схвалення на референдумі голосуванням більше 50% від списку виборців). Проте, не дивлячись на всі труднощі, Андалузія стала автономією саме у такий спосіб і, завдяки цьому, отримала всі можливі повноваження згідно Конституції.

Через Статут Автономії різні Автономні Співтовариства придбали бажану міру самоврядності. Еластичність системи дозволила задовольнити різні вимоги територій відносно самоврядності. Таким чином, на початку процесу децентралізації кожне Автономне Співтовариство отримало свій певний набір повноважень.

Розмежування повноважень, з врахуванням складності окремих функцій і взаємозв'язків, що існують між ними, виявляється визначальним чинником. У Конституції передбачається (у статті 161.1), що в разі виникнення конфліктів повноважень між Державою і Автономними Співтовариствами або між останніми, їх розв'язанням займається Конституційний Суд [1].

Високий рівень конфліктності в процесі розподілу повноважень демонструє, до якої міри іспанська система розподілу повноважень є, і до цього дня, моделлю конфліктною, а не моделлю співпраці. Так, всі суб'єкти, особливо, Держава і Автономні Співтовариства – Країна Басків і Каталонія, систематично використовували конфлікт повноважень і вичерпали, таким чином, можливості системи, виходячи, у багатьох випадках, за рамки дозволеного [4; 7]. Отже, сьогодні для функціонування системи характерний високий рівень конфліктності, що свідчить про взаємне недовір'я властей; особливо це стосується Автономних Співтовариств з яскраво вираженою індивідуальністю, таких як Каталонія.

Для Іспанії властиві змагальність і диференціація як протиборчі сили в процесі динамічного розвитку автономної системи. Можливість постійно реконструювати самоврядність різних Автономних Співтовариств, яка дозволяє, як ми бачили, Автономним Співтовариствам набувати відмінних повноважень, стала причиною своєрідної гри між двома протилежними силами в процесі еволюції системи автономій в Іспанії. На практиці, диференційований підхід створює певні незручності для уніфікації Автономних Співтовариств, неприйнятною окремими територіями, але

одночасно й лазівкою, що допомагає уникнути тієї уніфікації, для якої автономія – це вирішення проблеми самовизначення територій [8]. Динамічний характер системи дозволяв, до справжнього моменту, вирішувати суперечливі вимоги сторін. Проте протистояння сил призводить, зрештою, до того, що доведеться вибрати між двома тенденціями.

Ці елементи асиметрії, ув'язнені в самій Конституції, які могли б допомогти системі пристосуватися до ситуації напруженості між територіями (на що вона і претендує), могли б допомогти знайти вихід з глибокого конфлікту, який далеко виходить за рамки питань, що стосуються повноважень, як це відбувається з правом на самовизначення територій, що зберігають яскраву самобутність, і тому, разом з національним проектом, співіснують відцентрові тенденції, особливо, в Каталонії та Країні Басків. Дослідження показує, що сутність проблеми полягає не в розподілі повноважень, а, швидше, в національностях їх самобутності. Одні вважають всіх іспанцями, і тому диференційований підхід до різних Автономних Співтовариств для них – це аномалія [5, с. 77]. Інші вважають, що питання це спірне, проблематичне, і тому прагнуть зберегти відмінності.

Іспанський досвід побудови системи регіонального управління має для України такий інтерес. По-перше, він підтверджує необхідність українського обережного підходу до перенесення зарубіжних "рецептів" в специфічні національні умови. Хоча реформа розвивалася в руслі європейської федералістської традиції (з особливою увагою до практики ФРН), в країні прагматично зупинились там, де ретельне опрацювання навіть концептуально важливих юридичних деталей створювало на початковому етапі небезпеку порушення компромісу, необхідного для перехідного періоду і продиктованої вибором мирної дороги перетворень. Впровадження відкритої моделі за принципом «вдома керую сам» перетворило Іспанію в країну, де відбувається федералізація «згори донизу». Тим самим була забезпечена свобода маневру на першому, найважливішому відрізку дороги, що зробило можливим реальні успіхи. По-друге, досвід Іспанії дозволяє оцінити значущість інститутів громадянського суспільства в проведенні такої реформи. Передача самоврядності в руки регіональних і місцевих влад відбувалася завдяки активній і безпосередній участі мережі громадських організацій на місцях - змішаних комітетів і комісій, самоврядних асоціацій і тому подібне. Тому нова демократична система взаємин центру з регіонами, далеко не безконфліктна, містила в собі можливість гнучкого узгодження інтересів сторін, цивілізованого вирішення протиріч, що виникали в ході економічної і структурної модернізації, для якої вона створила необхідні межі. По-третє, виявилось, що навіть успішний досвід становлення державності є тривалим і поетапним процесом, що вимагає коректування у міру виникнення складних проблем структурного порядку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Constitution of Spain: <http://www.spainemb.org/information/Constitution.htm>.
2. Beneyto, Juan. En Las Autonomías. El poder regional en España, Siglo XXI. / J. Beneyto. – Madrid, 1980. - p. 229.
3. Börzel, Tanja. States and Regions in the European Union. Institutional Adaptation in Germany and Spain / T. Börzel. – Cambridge University Press, 2002. - p. 93.
4. Miguel Ángel Aparicio. La forma del Estado en los debates constituyentes / La Descentralización y el Federalismo. Nuevos modelos de Autonomía Política (España, Bélgica, Canadá, Italia y Reino Unido). – Barcelona: Cedecs, 1999. - p. 13.
5. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К.: ТОВ «Софія», 2012. – 128 с.
6. Moreno L. The Federalization of Spain. / L. Moreno. – London, Portland, OR: Frank Cass, 2001. – 182 p.
7. Viver C. Centralisation and decentralization trends in Spain. An assessment of the present allocation of competences between the state and the autonomous communities. *Autonomics i Federals*, 2005. –P. 155–177.
8. Ruano Josи Manuel. Functional Federalism in a Complex State: The Case of Spain. // *The Palgrave Handbook of Decentralisation in Europe* – Edited by J. M. Ruano, M. Profiroiу. –Palgrave Macmillan, 2017.– 512 p.

Dr Teresa Marcinów

Studium Nauk Humanistycznych i Społecznych Politechnika Wroclawska

KONCEPCJE I CZYNNIKI ROZWOJU REGIONALNEGO NA PRZYKŁADZIE SPUŚCIZNY POCYSTERSKIEJ DOLNEGO ŚLĄSKA.

Współczesne podejście do rozwoju regionalnego w znacznym stopniu koncentruje uwagę na uwarunkowaniach kulturowych i społecznych. W świecie przesyconym procesami o charakterze globalnym opieka nad dziedzictwem kulturowym wymaga kreatywnego wykorzystania materialnych i niematerialnych zasobów lokalnych dla kształtowania rozwoju i powiązań społeczno-gospodarczych.

Polityka regionalna znalazła swoje miejsce już na etapie tworzenia Wspólnot Europejskich. Umocnienie trójśczeblowego układu: wspólnota-